

Co to jest zatrzymanie obywatelskie?

Według Kodeksu Postępowania Karnego zatrzymanie obywatelskie jest prawem przysługującym każdemu, kto jest świadkiem przestępstwa. Mówi o tym art. 243 owego kodeksu:

§1. Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po jego popełnieniu, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.

§2. Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji.

Przed wszystkim należy powiedzieć, że dokonanie zatrzymania obywatelskiego jest naszym uprawnieniem, nie obowiązkiem. Jest to reakcja na czyn popełniony przez inną osobę. Dokonując zatrzymania obywatelskiego niejako „wyręczamy” w tym Policję lub inny uprawniony organ. Natomiast dozwolone jest to tylko wtedy, kiedy z okoliczności sprawy jasno wynika, że sprawca może np. uciec albo, jak to bywa w przypadku pijanych kierowców, spowodować zagrożenie katastrofy komunikacyjnej.

Sprawcę więc można ująć w wyniku:

- 1) pościgu podjętego bezpośrednio po popełnieniu przez niego przestępstwa: pościg może tu przyjąć tradycyjną formę udania się za kimś w pogoń w celu schwytania go (np. pościg za złodziejem przyłapanym na kradzieży), ale również formę działania podjętego w celu ustalenia miejsca przebywania sprawcy i ujęcia go,
- 2) „na gorącym uczynku”: ująć można osobę, która w danym momencie popełnia przestępstwo lub już je popełniła, ale jeszcze nie oddaliła się z miejsca zdarzenia. Może to być przyłapanie na próbie włamania się do sklepu spożywczego czy prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu (a nawet samo kierowanie się do niego w stanie wskazującym na spożycie alkoholu).

Naturalny jest fakt, iż z zatrzymaniem wiążą się pewne niedogodności dla zatrzymanego. Dopuszczalne jest tu użycie wobec niego przemocy, natomiast tylko w niezbędnym zakresie (np. wykręcenie ręki). Należy pamiętać, że sprawcy w przypadku zatrzymania obywatelskiego nie przysługuje

obrona konieczna. Oznacza to, że nie może on bezkarnie odpiarać zamachu na jego wolność. W każdym takim przypadku będzie to stanowiło popełnienie przez niego kolejnego przestępstwa.

Aby zatrzymanie obywatelskie było dopuszczalne, legalne, konieczne jest aby zachodziła obawa ukrycia się lub nie było możliwości ustalenia tożsamości sprawcy. Jeśli nie występują takie okoliczności – tożsamość sprawcy jest znana lub przynajmniej możliwa do ustalenia oraz nie istnieje obawa ukrycia się sprawcy, obywatelskie zatrzymanie nie może być podjęte w sposób legalny.

Ważnym elementem przy zatrzymaniu obywatelskim jest również niezwłoczne przekazanie ujętego sprawcy Policji lub organom ścigania. Jeśli nie zostanie to dopełnione, nie można będzie uznać naszych działań za legalne. Słowo „niezwłocznie” należy rozumieć jako czas potrzebny na wezwanie Policji i oczekiwania na jej przybycie. Można to również rozumieć jako czas niezbędny do doprowadzenia zatrzymanego na komisariat. Zatrzymanie obywatelskie to tylko zachowanie przejściowe, chwilowe i może ono trwać tylko tyle czasu, ile potrzeba na przekazanie sprawcy Policji. Należy pamiętać, że przetrzymywanie zatrzymanego dłużej niż to konieczne, nie jest dozwolone i może zostać uznane jako popełnienie przestępstwa pozbawienia wolności.

Łączne spełnienie powyższych przesłanek jest bardzo ważne – (1) ujęcie sprawcy musi nastąpić na gorącym uczynku lub w wyniku podjętego bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa pościgu, (2) jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości, (3) osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji. Jeśli przesłanki te nie wystąpią, należy się liczyć z możliwością podlegania odpowiedzialności cywilnej lub karnej.

Zadanie realizowane przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej CIVIS SUM, finansowane ze środków przekazanych przez Powiat Międzyrzecki na podstawie umowy o powierzenie realizacji zadania publicznego pn. „Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz realizacja zadań z zakresu edukacji prawnej w powiecie międzyrzeckim w 2021 r.